

מועצה לשימור
אתרי מורשת בישראל
גיליון מספר 020

אתר חברת האשלג הא"י, ע"ש נובומייסקי

חדשות אחרונות בשימור

כד' אלול תשפ"א
1 בספטמבר, 2021

משולחנו של עמרי שלמון, מנכ"ל

"חדשות אחרונות בשימור" המוגש לכם בזאת הינו אמצעי נוסף להצגה, ולו חלקית, את תמונת השימור שלנו, שאתם חלק כה חשוב בעצם קיומה.

לאחרונה מדברים על אתגרים, על מצבי חירום, קשיים, יציבות פוליטית, לחצי נדל"ן, התחדשות עירונית, קשיים כלכליים, כל אלה הם חלק מהאווירה המקיפה אותנו ואותה עלינו להכיל.

גם ממרום שנות הדור הזה, ובוודאי הדורות שקמו כאן בארץ הזו בעבר, המעשים המשמעותיים לעולם נולדו מתוך קשיים ואתגרים, כשבתקופה הזו כל התמודדות כל עשייה הינה נגזרת של מה שמציבה בפנינו הקורונה. לפיכך כל פעולה, כל עשיית השימור והנחלתו, מוכתבים במידה רבה ממצב זה בו נתונה המדינה.

בקוראיכם את הגיליון הנוכחי, המצטרף ל"אתרים", "אתרים המגזין", לדוחות השונים, לכתבי העת ממחוזות המועצה ובתקשורת הארצית, מתקבלת תמונה מעודדת של חתירה למלא את ייעודינו למרות זאת. כמוכן שסדר היום שלנו, במועצה כולל גם מאבקים לשימור, חלקם לא עולים יפה כמו הריסת אסם, שיטוח בית היסטורי, הריסת גשרון רכבת ועוד אך אלה לא ירפו את ידינו.

אני רוצה להודות לכל מי שתרים את חלקו להפקת גיליון אינטרנטי זה, לפעילים למטה המועצה, למתנדבים, לאתרים ולמחוזות.

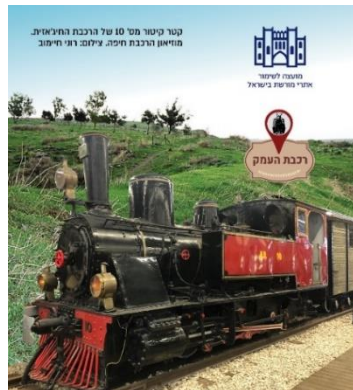
תודה למיכאל גינזבורג, העושה מלאכתו נאמנה ובהתנדבות מלאה.

הערכה ותודה לחומי העורכת של "חדשות אחרונות בשימור" שלנו.

שנה טובה

שלכם

עמרי שלמון

ערה"ש תשפ"ב

לנאמני השימור והמורשת, לתביר העמותה ממוסדותיה, למשרתי השירות הלאומי האזרחי, לחברינו במשרד התרבות והספורט, במשרד ירושלים ומורשת ובמשרדי הממשלה האחרים, לעובדי המועצה לשימור אתרים

שנה טובה ואכורכת

מהגליל לבקעה, מההר לשפלה, ומהנגב לערבה. שנגשים את תקוותינו להתחדשות ולרעננות בשימור מורשתנו ותרבותנו.

עמרי שלמון
מנכ"ל
מועצה לשימור אתרי מורשת בישראל

אורי אור
יו"ר הוועד המנהל
מועצה לשימור אתרי מורשת בישראל

כללי

בידיכם מידעון מס' 20 של "חדשות אחרונות בשימור", היוצא לקראת ערב ראש השנה תשפ"ב

וברכותינו

לשנה טובה,

שנה גדושה ביצירה ועשייה בתחומי שימור המבנים והמורשת

ובכלל

שתהא שנה פורה ומפירה

בה הכל אפשרי.

אנו במועצה ממשיכים להציב יעדים חדשים ולעמוד מול אתגרי ההווה למען העתיד.

שנה טובה

חומי נובנשטרן – סמנכ"לית

אסיפה הכללית של העמותה

האסיפה הכללית של העמותה, התקיימה בתאריך 25.7.2021, במשרדי המועצה לשימור אתרים, בבית הספר החקלאי מקוה ישראל ובמסגרתה אושרו הדוחות הכספיים לשנת 2020. בסיומה של האסיפה התקיימה הרצאתה של עדי אנגלמן, "דני קרוון: האיש ששתל פסלים".

דני קרוון, שהלך לעולמו בחודש מאי 2021, לא היה חבר בעמותה המועצה לשימור אתרים, אך היה שותף פעיל במספר מאבקים של המועצה, כמו הצלת היכל התרבות בתל אביב ותמיד היה נכון לעוץ עצה.

המועצה לשימור אתרים התבקשה על ידי משרד קרוון, להיות שותפה בייעוץ והכוונה בשימור אנדרטת הנגב.

אנדרטת הנגב (צילום: מ. גינבורג)

הסיפור שלכם הוא הסיפור של כולנו

איסוף עדויות, וחומרים היסטוריים מתקופת העפלה

המועצה לשימור אתרים, מחנה המעפילים עתלית ובתמיכת משרד ירושלים ומורשת, החלו בימים אלו במיזם ארצי לאיסוף חומרים היסטוריים ועדויות מתקופת העפלה. מטרת המיזם, לתת לסיפור העפלה הפרטי-אישי, מקום של כבוד בזיכרון ההיסטורי של כולנו, כחלק מהנצחת התקופות המכוננות בבניין המדינה.

הנענים למיזם, המלווה בפרסום באמצעי התקשורת, מקבלים סיכת "אות המעפיל" ותעודה. עד כה נענו כ-900 איש למיזם. חברי העמותה ונאמנים, שמי ממכריהם היו מעפילים, מוזמנים לפנות ולהעביר מידע: טל',

04-9542218 או בדוא"ל otatlit@gmail.com

בני דור המעפילים ומשפחותיהם:
הגיעה העת לתת לסיפור ההעפלה הפרטי שלכם מקום של כבוד בזיכרון ההיסטורי של כולנו. אתם מוזמנים לקחת חלק במיזם הייחודי של הנצחת אחת התקופות החשובות בבניין המדינה.

תקופת ההעפלה לארץ ישראל הינה פרק מכונן בהיסטוריה של עם ישראל. למען דור המעפילים ומשפחותיהם ולמען הדורות הבאים אנו במסגרת המעפילים עתלית אוספים חומרים היסטוריים ועדויות לצרכי הנצחה, חינוך וחקר.

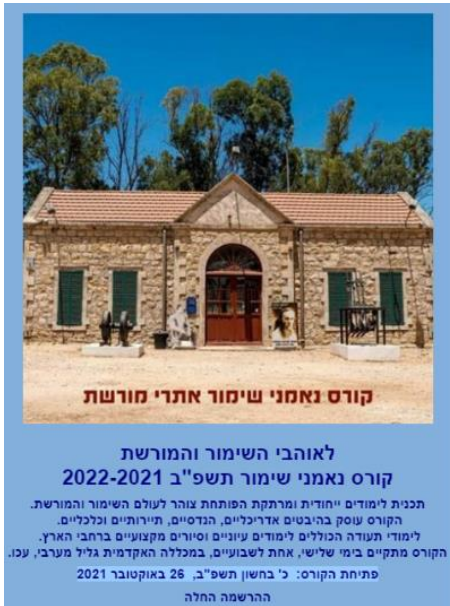
אם אתם או מי מנני משפחותיכם הגיע לארץ ישראל באופן בלתי ליטאלי בתקופת המנדט הבריטי, בדרכי הים, היבשה או האוויר, נשמח שתשתפו אותנו בסיפורכם האישי.

www.maapilim-israel.org
להרשמה נוספים, להרשמה למיזם התייער ולקבלת תעודת הוקרה ואות המעפיל, אנו הנכנסו לאתר האינטרנט או התקשרו למחנה המעפילים עתלית - 04-9542218.

הכנס הארצי למתנדבים

הכנס הארצי למתנדבים, התקיים במפגש במכון איילון, ברחובות, בהרצאות מעניינות ובסיומו מופע של יורם טהר לב שהשמיע משיריו והגיגיו.

שימור באקדמיה

קורס נאמני שימור – בשיתוף המחלקה ללימודי חוץ באקדמית גליל מערבי, התקיים זו השנה ה-12 קורס נאמני שימור, בקורס לקחו חלק 24 משתתפים. הקורס כלל הרצאות, סיורים ומפגש עם אנשי מקצוע.

קורס נוסף ייפתח ב-כ' בחשוון תשפ"ב, 26.10.2021. המעוניינים מוזמנים לפנות אל נחמה אייגנר טל' 5086639-03, דוא"ל: nechama@shimur.org.il

ממשלה 34, כנסת 24

עם כינונה של הממשלה ועבודה סדירה של הכנסת, נערכה המועצה לעבודה מול משרדי הממשלה: משרד התרבות והספורט, משרד החינוך, משרד הפנים, משרד התיירות, ויו"ר ועדות הכנסת. התקיימו מספר פגישות עם חברי כנסת, להכרות עם המועצה לשימור אתרים ופעילותה.

שדולת השימור בכנסת

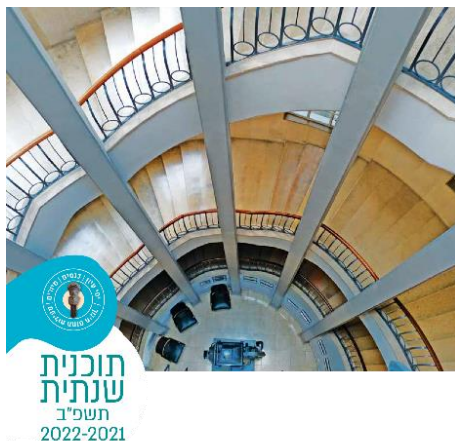
השדולה "לשימור אתרי מורשת ונכסי מורשת לאומית", הוקמה בכנסת בראשותו של ח"כ צביקה האזור. מטרת השדולה, לקדם את נושא השימור ופעילות המועצה לשימור אתרים. עם תום פגרת הכנסת תכונס השדולה.

תוכנית שנתית תשפ"ב

תוכנית הפעילות השנתית של המועצה לשימור אתרים לשנת תשפ"ב, נשלחה לחברי העמותה ונאמניה הן בדואר ישראל והן בדוא"ל, ומצויה באתר המועצה לשימור אתרים.

חברי העמותה ונאמניה, מוזמנים לקחת חלק בפעילות השונות: ימי עיון, כנסים, סיורים, מפגשים, בהתאם להנחיות רשויות הבריאות.

לצפייה בתוכנית המלאה יש להקיש [כאן](#)

אירועים

שבת ישראלית - מיזם שבת ישראלית, ביוזמת שר התרבות והספורט, ממשיך גם בחודשי הקיץ ומבקרים רבים פוקדים את האתרים במהלך סוף שבוע. גם במהלך חגי תשרי האתרים יהיו פתוחים למיזם "שבת ישראלית". ההרשמה באתר המועצה [הקישו כאן](#)

טכס גל הרצל - הטכס השנתי בגל הרצל לציון יום פטירתו של בנימין זאב הרצל (כ' בתמוז), התקיים בבית הקברות כנרת, במסגרת הפעילות השנתית של פורום הרצל במועצה בראשותו של אילן שלגי, בהמשכו של היום התקיים בחצר כנרת מופע עם יורם טהר לב.

צילום זהבה חכם גבאי

בית חנה סנש המחודש בקיבוץ שדות ים - ב-19.7.2021 בטכס מרגש ורב משתתפים בהשתתפות נשיא המדינה, יצחק הרצוג, נחנך בית חנה סנש המחודש. במעמד זה נפתחו גם אירועי שנת ה-100 להולדתה של חנה סנש.

(צילום: נתנאל גדעוני- צ'י צילום)

חנוכת בית שנידרמן בגבעתיים – לאחר שבוצעו בו עבודות שימור ושיחזור על ידי המועצה לשימור אתרים ובשיתוף עמותת קהילתיים ועיריית גבעתיים.

יום הנוטר במשטרת נהלל – 85 שנה לנוטרות צוין במשטרת נהלל ההיסטורית, בשיתוף הארגון הארצי של חברי ה"הגנה", משטרת ישראל ומשמר הגבול, יחידת המוזיאונים של משרד הביטחון, המועצה האזורית עמק יזרעאל.

"פסטיבל בתים מבפנים, בתל אביב – התקיים ביוני 2021 נציגי מחוז תל אביב במועצה לשימור אתרים הדריכו סיורים בנווה שלום, נווה צדק, יפו העתיקה, מקווה ישראל, ומתחם רשות השידור בשרונה.

כנסים מתוכננים

- **"על עיר ומורשת" - הכינוס הארצי ה-5 לשימור התרבות 2021** - יתקיים ביום חמישי, א' בחשוון תשפ"ב, 7 באוקטובר 2021, באוניברסיטת תל אביב. המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל שותפה בארגון הכנס וסיוריו. להרשמה לכנס באתר האינטרנט של הכינוס נא להקיש **כאן**

- **כנס בנושא סגנון הבנייה הברוטליסטי** - יתקיים ביום חמישי, ט"ו בחשוון תשפ"ב, 21 באוקטובר 2021 באירוח עיריית באר שבע ובשיתוף ממשלת חבל נורדרין-וסטפאליה בגרמניה. הכנס יתקיים בפלטפורמה האינטרנטית של המועצה לשימור אתרים.

* **"אתרי מורשת בסיכון" – התערוכה והכנס הבינלאומי ה-6 לשימור** - יתקיים ביום חמישי, ה' בטבת תשפ"ב, 9 בדצמבר 2021, בתיאטרון הבימה בתל אביב. הכנס יוזמת המחלקה ליחסים בינלאומיים במועצה לשימור אתרי מורשת בישראל. הכנס ייערך במתכונת היברידי. הרשמה: shimurmiv.co.il

תודות על שנות עבודה ושותפות

* במסגרת ישיבת חבר הנאמנים של המועצה, נפרדנו בתודה **מזניאלה שמיר**, שנמנתה על מייסדי העמותה והיתה פעילה במועצה ובמוסדותיה. דניאלה ממשיכה בחברותה בוועדה לקשרים בינלאומיים.

* בחודש יולי, נערך מפגש תודה **לעפר יוגב**, על שנות עבודתו במועצה לשימור אתרים. עופר, פרש לגמלאות. מחליפתו, אדר' מריה מצרפי. איחולי הצלחה לעפר ולמריה.

שילוט אתרים היסטוריים

המועצה ממשיכה בשילוט אתרי המורשת ברחבי הארץ, במהלך שנת תשפ"א הוצבו כ-130 שלטים. לשילוט תרומה רבה להנחת המורשת במרחב הציבורי. "השלטים הכחולים", מסמלים יותר מכל שהאתר נושא איתו היסטוריה, של מאורע, אנשים, תקופה.

בירושלים ממשיך המפעל המשותף עם הרל"י לשילוט אתריה היסטוריים של העיר, כן שולטו אתרים ביישובי צפון הארץ ומרכזה.

תקשורת

פעילותה המגוונת של המועצה לשימור אתרים מקבלת הדים באמצעות כלי התקשורת השונים, להלן פירוט חלקי של סיקור הפעילות:

- חנוכת בית חנה סנש בשדות ים
- עבודות ההצלה והשימור של צריף אבא קובנר בעין החורש, צריף הראשונים באיילות, מכלי המים בניצן, מאפית דן, בית הכנסת במזכרת בתיה ופרויקטים במגזר המיעוטים.
- מחנה העובדים בסדום
- הנגשת הירידה אל "המפעל" במכון איילון באמצעות מעלית
- אירועי המועצה – יום הנוטר במשטרת נהלל, סיורי "שבת ישראלית" באתרי המורשת

פועלים בשטח – עבודות שימור, תכנון ותיעוד

עבודות שימור בביצוע או שבוצעו (צילומים: ארינון חפץ)

מגדל שמש, עין אל-קסב – עבודות שימור למבנה הסתיימה ותחילת עבודות פיתוח בסביבות האתר.

מושבת מגדל, מגדל השמירה - המגדל שנבנה בשנת 1936 עבר תהליכי ניקוי, החלפת פרטי נגרות, צביעה, וטיפול בזרקור, כולל הטמנת גוף תאורה חדש. העבודות נעשו על ידי צוותי השימור של המועצה לשימור אתרים.

ראש פינה, בית הכנסת ההיסטורי – תחילת עבודה בשימור החזית הדרומית של בית הכנסת, שיקום ושימור ארון הקודש ובמת התפילה על ידי המשמרת אליצ'ה דיאס.

יבנאל, בית המורים – שיקום גג המבנה

שימור צריף אום ג'וני (דגניה) - במהלך 2021 צוותי השימור של המועצה לשימור אתרים, שיקמו את המעטפת החיצונית של הצריף באום ג'וני, הצריף ששוחזר על ידי המועצה לשימור אתרים במהלך 2010 לרגל 100 שנה לעליית מתיישבי דגניה א' על הקרקע. השחזור נעשה, על פי תמונתו המפורסמת של הצלם סוסקין.

דלית אל כרמל, בית אוליפנט ובית רבין – לאחר הפסקה של מספר שנים חודשו עבודות השימור בשני המבנים שיספרו את הקשר המיוחד בין עדת הדרוזים ומדינת ישראל. עבודות הפיתוח באתר נעשו על ידי הקרן הקיימת לישראל.

כפר יהושע, בית חנקין – תחילת עבודות לשיקומו של המבנה והנגשתו לקהל.

נהלל, בית הדואר – המבנה תוכנן על ידי האדריכל ריכרד קאופמן. בימים אלו מתחילה עבודת השימור והשימור של המבנה.

נהלל, בית העם – בשלבים סופיים של עבודות השימור והשחזור להשמשתו לפעילות תרבותית לתושבי היישוב.

קיבוץ יגור, מבנה המשטרה – הסתיימו עבודות השימור והשחזור של החזית הצפונית של המבנה.

עין החורש, צריף אבא קובנר – הצריף ההיסטורי בו כתב אבא קובנר את כתביו. הצריף שנרקב והתפורר במהלך השנים, שוחזר במדויק כאשר בקירותיו שולבו חלקים מקוריים מהצריף ההיסטורי. כעת מתוכננת פרוגרמה להנגשתו למבקרים.

חדרה, מוזיאון החאן – תחילת עבודות לשימור קונסטרוקטיבי וטיפול בחדרי התצוגה במוזיאון.

נס ציונה, מבנה המועצה הדתית - בעבר שימש כבית הספר של היישוב, הוכן תיעוד ותכנון אדריכלי והנדסי, ולקראת מכרז קבלנים לשימורו הפיסי.

מזכרת בתיה, בית הכנסת הגדול – סיום עבודות השימור להשבתו למצבו המקורי וחשיפתו כאתר מבקרים. העבודות נמשכו כשנתיים וכללו חשיפה ושימור ציורי הקיר. בזמן העבודות נעשה במקום פיילוט "פתוח לרגל שימור" ומטרתו, לחשוף את העבודות ולקרר את הציבור לנושא השימור.

גדרה, מוזיאון המושבה – עבודות טיפול בחזית הצפונית של המוזיאון יסתיימו בקרוב.

ניצן, גבעת המכלים – העבודות עליהן דווח במידעון יוני 2021 הגיעו לסיומן.

אתר חברת האשלג הא"י, ע"ש נובומייסקי, סדום מחנה העובדים – עבודות השימור שהתבצעו על ידי צוותי השימור של המועצה בחדר האוכל ובבית הביטחון, הסתיימו. האתר יפתח לביקורי הקהל בשבועות הקרובים.

הרצליה, מגדל המים בשדה התעופה, עבודות הצלה ושימור - מגדל המים, הינו חלק ממערך שדה התעופה ההיסטורי של הרצליה ומיועד לשימור במסגרת תוכנית השימור העירונית. מצבו של מגדל המים התדרדר, לבקשת עיריית הרצליה, המועצה לשימור אתרים הציעה סיוע בעבודות ההצלה והשימור של המגדל.

תל אביב מתחם רשות השידור (לשעבר), שרונה – מתחם אולפני "קול ישראל" מתל אביב שכן עד לפני כארבע שנים במבני חווה טמפלרית שנבנתה על באר היסטורית באמצע המאה ה-19 יועד להריסה. תודות לפעילות המועצה לשימור אתרים המתחם ניצל ויהפוך לתצוגה מוזיאלית ייחודית "למורשת התקשורת הציבורית בישראל", תוך הקפדה על שימור ערכיו ההיסטוריים, האדריכליים והמורשת הבלתי מוחשית של המקום. שותפים למיזם: משרד ירושלים ומורשת, עיריית תל אביב, לשכת העיתונות הממשלתית.

בית שבידת הנשק - במקום התקיימה ועדת שבידת הנשק הישראלית מצרית מתום מלחמת העצמאות ועד נובמבר 1955. סיום עבודות השימור והערכות לעיצוב פנים.

(צילום: מריה מצרפי)

ניר עם, מוזיאון המים והביטחון – הכנת תוכנית לשימור וחיזוק ברכת המים.

היאחזות עין גדי – מקודמות תכניות בניין עיר שיאפשרו שימוש מחדש במקום.

(צילום: מריה מצרפי)

קיבוץ שובל, בית הביטחון – תכנון לשיקום הנדסי בשיתוף קיבוץ שובל.

מצפה בית אשל (בתחומי העיר באר שבע) – קידום תוכנית אב במטרה לבחון את אפשרויות הפיתוח.

עבודות שימור המקודמות ביישובי מגזר המיעוטים

נצרת – בניין הסארייה שנלר (בית היתומים)	קלנסואה – בית הספר למוסיקה ישן
שפרעם – מצודת דאהר אל עומר	זמר - בית הספר הישן
עין מאהל – בית הספר הישן	ראמה - מבנה המוסקובייה
כפר כמא – שיקום בית שוגן	ריחניה – המעיין ההיסטורי
ג'לגוליה – מסגד אבו אל עון	שעב – מסגד מהתקופה העותמנית
	אום בטיין – בייקה

סקר, תיעוד ותכנון

הוד השרון-מגדיאל, מגדל מים ובריכה – בהחלטה משותפת עם עיריית הוד השרון ותאגיד המים הוכן תיעוד למגדל ולבריכה שהורחב גם לתיעוד המתחם הכולל את בית הקולנוע, ובית האיכר במטרה לייצר תוכן מותאם למבקרים.

באר יעקב – תוכנית שימור מקודמת לאתריה ההיסטוריים של העיר, לאחר שנערך סקר נרחב.

כפר הנוער יוענה ז'בוטינסקי – קידום שילוט ותיעוד של הכפר במטרה להתחיל לשמר את המבנים ההיסטוריים במרכזו של הכפר, כדי לייצר מתחם ביקור ירוק בבאר יעקב, ההולכת ונבנית.

בית הספר החקלאי מקוה ישראל – תוכנית המתאר לתחומי בית הספר אושרה להפקדה.

משטרת הרוכבים (ביר זבאלה -) ממוקמת על כביש 264 מול רהט וכלולה בשטח קיבוץ שובל – הכנת תיק תיעוד.

קיבוץ גת, "בית נאצר" – הכנת תיק תיעוד לבית בו התקיימה פגישה בין יגאל אלון, ובין סעיד טאה ונאצר במטרה למנוע את הקרב על כיס פלוגה. המו"מ כשל ובקרב זה נהרגו 89 חיילים.

באר שבע, באר אברהם (אברהים פחה) בצומת הרחובות אלי כהן ושד' רבין - האגף המזרחי של הבאר שנותר, יישמר וישולב כחלק ממתחם מד"א ולוחמי האש.

מושב פטיש, בית הכנסת - הכנת תיק תיעוד.

מגזר המיעוטים : הכנת סקר שימור ליישובים הערבים במחוז מרכז ודרום.

הכנת תיקי תיעוד : **כפר מנדא**, - המעיין ההיסטורי, **טמרה** – הבאר ההיסטורית

האנטיליה, **כפר ראמה** - מבנה המוסקובייה, **רהט** - בית הספר המנדטורי

סטטוטוריקה, התנגדויות לתוכניות ומאבקים

מחוז דרום

מועצה אזורית יואב, רשימת שימור – המועצה האזורית הראשונה במחוז דרום שהכריזה על רשימת אתרים לשימור בתחומה. ראש המועצה, ד"ר מטי צרפתי, הובילה את תהליך הסקר היישובי בשיתוף נציגי היישובים במועצה, נציגי המועצה לשימור אתרים ועורכת הסקר. בימים אלו מקודמת תוכנית מתאר למועצה האזורית ובמסגרתה תשולב רשימת השימור.

אשקלון, תוכנית מתאר – לפני כ-3 שנים הופקדה תוכנית המתאר בתנאים, מאחר והתנאים לא מולאו התוכנית נדונה שנית בוועדה המחוזית לתכנון ובנייה דרום. במהלך הדיון נציגי העירייה בקשו להסיר מרשימת המבנים לשימור בנספח השימור, את המבנים בסגנון הברוטליסטי, שתוכננו על ידי אדריכל זולטוב. המועצה לשימור אתרים הביעה את התנגדותה לבקשת העירייה.

אשקלון, בית הפרדסן האחרון – מבנה אבן בן 2 קומות משולב חומה המקיפה את החצר הפנימית ומעוטרת בשער כניסה מונומנטלי עם עמודים גבוהים וייחודים. במסגרת קידום תכניות להרחבת כביש 4 מתוכנן להעביר בסמוך לאתר רמפה בגובה של כ-6 מ' כחלק מהכניסה לעיר. על פי התכנון הרמפה אמורה להישען על קיר תמך המתוכנן מול שער הכניסה לבית הפרדסן.

המועצה לשימור אתרים בקשה להנמיך את הרמפה מול בית הפרדסן למפלס הקרקע כך שהמבנה ייצפה מהכביש וניתן יהיה לפתח אותו.

מושב יושיביה – במסגרת תוכנית מפורטת להרחבת היישוב נדרש סקר שימור. הסקר שנערך לא התייחס למבנים פרטיים ולא למבנים שנבנו לאחר שנות ה-60. המועצה לשימור אתרים הצביעה על החוסרים והשלמות נדרשות לסקר כך שיהווה בסיס לקבלת החלטות בנוגע לשימור המורשת המקומית של המושב.

באר שבע, מתחם ברגמן – המכון לחקר הנגב הוקם בשנת 1957 על ידי דוד בן-גוריון ובמקום החלה פעילות אוניברסיטת בן גוריון. המתחם נמכר על ידי האוניברסיטה וכיום מקודמת תוכנית לבניית שכונת מגורים. המועצה לשימור אתרים יוצאת למאבק ציבורי בשיתוף חברי הוועדה הציבורית של באר שבע, לשימור מורשת המתחם בהצעה לחלופה תכנונית להקמת גן בוטני ייחודי לצמחים טרופיים ומרכז מבקרים שיחבר את החדשנות והיצירתיות של המקום עם בית ספר התיכון הצמוד אליו.

מחוז ירושלים

ירושלים

מבני משרדי ממשלה במבנים היסטוריים – עם סיום בניית קריית הממשלה בירושלים, משרדי הממשלה ששכנו במבנים היסטוריים בעיר כמו בית מחניים, בית החולים האיטלקי ועוד, יעברו לקריית הממשלה וגורל המבנים ההיסטוריים עדין לא ידוע. המועצה לשימור אתרים עוקבת אחר התוכניות.

(צילום: איציק שויקי)

מוזיאון רוקפלר – מטה רשות העתיקות ששכן במוזיאון רוקפלר וכן התצוגה יעברו בתחילת שנת 2022 למבנה החדש המוקם בסמוך למוזיאון ישראל ומוזיאון ארצות המקרא. עיריית ירושלים והדיר הממשלתי תכננו להפוך את המבנה לבית מלון. לאור חשיבותו של הבניין מבחינה אדריכלית המליצה המועצה לשימור אתרים כי המוזיאון ימשיך בתפקודו המקורי כמוזיאון לתולדות ירושלים. המלצת המועצה התקבלה בעיריית ירושלים.

מחוז תל אביב

נמל יפו, טרמינל הנוסעים – ביולי 2020 עלו הדחפורים על המבנה ההיסטורי של טרמינל הנוסעים (המוכר כבית המכס הצפוני) והרסו אותו. היה זה מאבק ממושך שנוהל על ידי המועצה לשימור אתרים לשימורו והשמשתו לציבור. חלק מהמאבק היה גם הגשת תביעה לוועדת הערר של מחוז תל אביב, על היתר ההריסה למבנה שלא היה חוקי וכי על העירייה היה להכין תוכנית סטטוטורית עדכנית לנמל. בחודש יוני האחרון פסקה ועדת הערר כי היתר ההריסה הוצא שלא בסמכות התוכנית הקיימת ולמעשה העירייה עברה על החוק במעשה ההרס. כעת העירייה חייבת להכין תוכנית מעודכנת. אולם המבנה כבר לא קיים.

רמת גן, מתחם בית חורון (שכונת הר שאול) – הוגשה התנגדות לתוכנית התחדשות עירונית. התוכנית מבקשת להרוס כ-8 מבנים בני 3-4 קומות בבנייה מרקמית המאפיינת את השכונה, המוגדרת כמתחם לשימור בתוכנית השימור העירונית המופקדת, ולהקים 2 בניינים בני 23 קומות כל אחד וכן 2 בניינים בני 9 קומות כל אחד ומבנה ציבור.

התנגדות המועצה נסבה בחריגת הבינוי החדש מהנחיות נספח ההוראות המתחמיות המלווה את תוכנית השימור המופקדת.

מחוז מרכז

תחנת רכבת לוד – עדכון למידע שנמסר ב"חדשות אחרונות בשימור" (גיליון 19, עמ' 8) עם היוודע על הרס חלק ממבני התחנה ההיסטורית בינואר 2021 והוצאת מכתב יחד עם עיריית לוד להנהלת הרכבת להפסקת העבודות, הרכבת עצרה אמנם את העבודות, והכינה תיעוד למבנה התחנה. המבנים שנהרסו לא ישובו לקדמותם. העבודות על המסילות והרציפים של התחנה החדשה ממשיכים, שימור מבנה התחנה מקודם במתווה של עבודות הצלה במקביל להוצאת ההיתר ואישור התיעוד.

מחוז צפון

טבריה שרידי שכונת מואריס ההיסטורית - המועצה לשימור אתרים הגישה ערר לוועדת הערר מחוז צפון, כנגד אישור הריסת מבנה היסטורי משנת 1920 שריד לשכונת מואריס. אישור להריסת המבנה ההיסטורי ניתן על ידי ועדת השימור של הוועדה המקומית טבריה, לשם חפירת חניון תת-קרקעי ובניית מבנה גדול.

(צילום: אורי בן ציוני)

אישור עיריית טבריה להרס מבנה היסטורי מעיד על יחסה של העירייה לעברה ההיסטורי. העירייה לא יזמה הכרזה על אתריה ההיסטוריים למרות שיזמה ומימנה סקר אתרים היסטוריים. המועצה לשימור אתרים תאבק כנגד אישורים עתידיים של העירייה להריסת מבנים היסטוריים בתוכניות נקודתיות ישנות, הנוגדות את הראייה התכנונית החדשה של שילוב שימור בפיתוח.

כפר הנופש הסורי בחמת גדר ועין ג'ונס – רשות מקרקעי ישראל והמועצה האזורית עמק הירדן, בקשו להסיר סכנות העלולות לסכן את ציבור המבקרים ממבנה המרחצאות עין ריח(עין ג'ונס) שנבנה כפי הנראה בתקופת השלטון הסורי, בדרום מתחם חמת גדר. המועצה לשימור אתרים הבהירה שמדובר במבנה היסטורי הראוי לשימור, ועבודות ההסדרה בו צריכות להיות בליווי ותכנון הנדסי של המועצה לשימור על מנת למנוע פגיעה בערכי המבנה.

בעקבות פנייה של מהנדסת המועצה האזורית עמק הירדן מנעה המועצה לשימור אתרים הרס של אתר מורשת **בקרבת עין ג'ונס** – מבני כפר הנופש הסורי שנבנה בתקופת השלטון הסורי - על ידי רשות מקרקעי ישראל למרות שהתוכנית החלה על המקום משנת 2011 סימנה את האתר כמתחם לשימור. המתחם בעל איכות אדריכלית גבוהה: שורת מבני מרשמים וביניהם זרמו מי המעיינות החמים כך שלכל מבנה היה חדר מרחצאות פרטי.

מגזר המיעוטים

כפר רינה – התנגדות להרס מבנים היסטוריים המהווים חלק מהגרעין העתיק של הכפר.

כפר עכברה – התנגדות להרס מבנה היסטורי מהתקופה העות'מנית.

תחום פיתוח חינוך

(צילום: מחלקת החינוך)

"אוטופעם" – נגרר שבתוכו ציוד לקיום אירוע ערכי ומהנה בנושא שימור למשפחות וילדים צעירים, הכולל: תחפושות, חפצים של פעם, משחקי ילדות ועוד. הילדים מתנסים בבניית יישוב מקוביות מיוחדות, נחשפים לסגנונות בנייה באמצעות לוחות מגנטים מאוירים, משתתפים בסדנת ציורי קיר ועוד. השקת "אוטופעם" התקיים במרכז המבקרים מקוה ישראל ומאז הספיק לנדוד לקיבוץ יגור, נתניה, הרצליה, כפר מסריק ועוד.

קורס למדריכים באתרי מורשת - התקיים בתקופת הקיץ זו השנה האחת עשרה. בקורס בן חמישה מפגשים הוקנו ל-30 המדריכים ומתנדבים מאתרי המורשת כלים להדרכה באתרים.

חינוך במגזר המיעוטים - קידום תוכניות חינוכיות עם משרד החינוך ובתי הספר במחוז המיעוטים, ביקורים באתרי המועצה כחלק מהעלאת המודעות לשימור והמורשת.

תחום מידע ופרסומים

אתר האינטרנט של המועצה – באתר עדכונים שוטפים על פעילות המועצה והאתרים.

הוצאת ספרים, הספרייה ע"ש יהודה דקל – מועצה לשימור אתרי מורשת בישראל

לאחרונה יצאו לאור הפרסומים:

- מדריך אתרי מורשת בערבית
- 48 שעות ביממה: הסיפור המלא/ מרדכי נאור
- בית חנה סנש, חוברת בסדרה "סיפור שימור"
- לוח שנה תשפ"ב, רכבת העמק
- "המורשת שלנו" (Interpreting Our Heritagw) /פרימן טילדן, בנושא המסרה
- מקפלת סיור המורשת לשנת תשפ"ב

הפרסומים הבאים יצאו לאור במהלך שנת 2022

- שיטות בנייה בארץ ישראל במאות ה-19 וה-20: שימור הנדסי של מבנים היסטוריים/ אינג' יעקב שפר, אינג' מאיר רונן
- מסע בארץ ישנה חדשה: לציון 120 שנה לספרו של הרצל "אלטנוילנד"/אריאל פלדשטיין
- ספר איורים בנושא שימור/אדר' משה שפירא
- ים המלח ושקע הירדן, מיתוס ומחקר: המסע לקביעת גובהו של "המקום הנמוך בעולם"/חיים גורן
- אתרים המגזין מס 11

מוזיאונים ואתרי מורשת

בימי הקיץ החמים המוזיאונים ואתרי המורשת היו פתוחים לקהל הרחב ולמשפחות בשעות הפעילות הרגילות ובשעות אחר הצהריים והערב.

גם בתקופת חגי תשרי האתרים יהיו פתוחים לביקורי קהל ופעילות ייחודית ומותאמת למשפחות.

במספר אתרי המועצה מקודמות תוכניות אב ותוכניות לפיתוח להעצמת חווית המבקר.

אתר הפרדסנות ע"ש מינקוב, רחובות

(צילום: אתר הפרדסנות)

חדש באתר הפרדסנות - גן פסלים "המושבה הקטנה" של האמן אריה בן דב נחנך לאחרונה. במתחם פסלים נאיביים, צבעוניים המתארים את הווי החיים במושבה רחובות: בעלי מקצוע של פעם, משחקי ילדות ואווירת המושבה.

מבואת הכניסה לאתר – תודות לתרומה - עומדת בפני סיום הבינוי ולקראת תכנון עיצובה.

רכבת העמק כפר יהושע

חודשי הקיץ יולי-אוגוסט התאפיינו במספר מבקרים רב ובפעילות רבה לקהל הרחב ובדגש על פעילות למשפחות: ביניהם רכבת החופש הגדול, סדנת צילום מעשית בטלפון, כמו כן התקיימה פעילות ייחודית במסגרת "לילה לבן" שאורגן על ידי המועצה האזורית: "עוד רכבת חוצה שם שדה" סיור מזמר עם עפר גביש ומרחב בריחה היסטורי חוותי "אוצר רכבת העמק".

חצר כנרת

(צילום זהבה חכם גבאי)

"לילות קיץ על שפת אגם סואן" – פעילות קיץ בשעות הנעימות של הערב: סיור עששיות, סיור שקיעה "לילך הערב על הרי גולן", סיור בין ערביים במושבה כנרת, ערב לשירי רחל בלחנו של המוסיקאי דריו בוג'יו, ערב שירה "קסם על ים כנרת".

מצודת כח, מוזיאון הרעות

לאחרונה ניצבו בפני המוזיאון אתגרים, לאו דווקא חינוכיים, איום של שריפה שהתקרבה אל האתר, אילצה את צוות האתר לארוז מוצגים ייחודים ומסמכים לקראת פינוי בעת הצורך. אולם כיוון האש קבל תפנית והאתר שב לפעילותו. ואם לא די בכך, גם המצב הביטחוני הפתיע את מנהלי האתר ומבקריו. למרות זאת, האתר הציע למבקריו פעילויות חדשות ומגוונות לקיץ כמו "לילות פלמ"ח".

כתבה וערכה: חומי נובנשטרן

עיצוב: מיכאל גינזבורג